

Sudjelovanje roditelja u procjeni potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – standardizacija mjernog instrumenta¹

Dejana Bouillet

Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Irena Velimirović

Centar za rehabilitaciju Zagreb

Sažetak

Cilj istraživanja koje je prikazano u ovom radu jest razviti mjerni instrument koji će omogućiti da se temeljem roditeljske procjene problema u ponašanju učenika identificiraju potrebe učenika za uključivanjem u socijalnopedagoške intervencije u osnovnoj školi. Radi se o *Upitniku za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama - verzija za roditelje* koji je konstruiran u sklopu projekta *Razvoj modela socijalnopedagoških intervencija u osnovnoj školi* Agencije za odgoj i obrazovanje. Istraživanje je provedeno na uzorku 2.865 roditelja učenika trećih, petih i sedmih razreda u 43 osnovne škole u Republici Hrvatskoj. U radu je prikazana procedura kreiranja konačne verzije upitnika koji ima zadovoljavajuće metrijske karakteristike (valjanost, objektivnost i pouzdanost). Faktorskom analizom je utvrđeno da upitnik mjeri: procjenu odnosa učenika prema obrazovanju, obavezama, vršnjacima, roditeljima, razredniku i materijalnoj dobiti, komunikativnost, mogućnost kontrole osjećaja i odgovornost u ponašanju učenika.

Pokazalo se da *Upitnik za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje* primjereno razlikuje učenike s problemima u ponašanju od ostalih učenika, pri čemu normiranje kategorija učenika ovisi o njihovom spolu i dobi. Također je ustanovljeno da prema procjenama roditelja u osnovnim školama 13% učenika ima probleme u ponašanju, što je podudarno procjenama dobivenima od strane samih učenika.

Ključne riječi: problemi u ponašanju učenika osnovne škole, procjena roditelja, socijalnopedagoške intervencije, standardizacija mjernog instrumenta

Uvod

Suvremeni odgojno-obrazovni sustavi snažno podupiru suradnju svih njegovih (su)dionika koja se temelji na međusobnom povezivanju i zajedničkom radu, a koja obvezno obuhvaća povezivanje obitelji i škole. Radi se o važnom pedagoškom odnosu koji podrazumijeva aktivno uključivanje roditelja ili drugih djetetu važnih osoba u život škole, imajući u vidu njihovu ulogu u razvoju i osiguravanju dobrobiti djeteta (Mahoney i Wiggers, 2007).

Na tom je tragu i hrvatski obrazovni sustav, što proizlazi iz *Okvira nacionalnoga standarda kvalifikacije za učitelje u osnovnim i srednjim školama* (2016) kojeg je temeljem *Strategije obrazovanja,*

¹ Rad se temelji na podacima prikupljenima u sklopu projekta *Razvoj modela socijalnopedagoških intervencija u osnovnoj školi* kojeg podupire Agencija za odgoj i obrazovanje. Projekt je detaljno opisan u radu Bouillet, D. (2016): *Procjena potreba učenika osnovne škole u svrhu planiranja socijalnopedagoških intervencija – standardizacija mjernog instrumenta*, *Kriminologija i socijalna integracija* 24, 2, 73-92.

znanosti i tehnologije (2014) donijelo Nacionalno vijeće za odgoj i obrazovanje. U dokumentu je razumijevanje važnosti uloge roditelja/skrbnika i obitelji za djetetovu dobrobit te uspostavljanje partnerske suradnje obitelji i škole apostrofirano kao jedno od značajnih područja kompetencija učitelja. Od učitelja i drugih odgojno-obrazovnih djelatnika se očekuje „ostvarivanje raznovrsnih oblika suradnje s roditeljima/skrbnicima djeteta te osposobljenost za pružanje različitih vrsta podrške obitelji u svrhu osiguravanja djetetova neometanog razvoja“ (*Okvir nacionalnoga standarda kvalifikacija za učitelje u osnovnim i srednjim školama*, 2016, str. 10).

Kvalitetnom suradnjom roditelja i škole unaprjeđuje se i preventijsko djelovanje odgojno-obrazovnih ustanova. Dok suvremena literatura potvrđuje da su pozitivni odnosi s roditeljima ključan čimbenik u prevenciji problema u ponašanju, učitelji i stručni suradnici u školama često ukazuju da je roditelje koji bi se najviše trebali uključivati u školske intervencijske programe na suradnju najteže motivirati. Na tom putu pomaže primjena strategija koje se temelje na poticanju suradničkih i pozitivnih odnosa, temeljenih na međusobnom povjerenju i uvažavanju (Gimpel Peacock i Collett, 2010), kao i uključivanje roditelja u intervencije usmjerene prevenciji i tretmanu problema u ponašanju djece (Mahoney i Wiggers, 2007).

Herrenkohl i sur. (2012) naglašavaju da su snažni pozitivni odnosi između roditelja i djece, prilike za aktivnim uključivanjem obitelji u školski život djeteta i priznanja za pozitivna ponašanja pozitivno povezana s manje problema u ponašanju te se stoga smatraju zaštitnim čimbenicima. Kumpfer i sur. (2002) ističu da bi roditelji (obitelji) zbog svog značajnog utjecaja na razvojnu putanju svoje djece, trebali biti jedni od ključnih aktera u sveobuhvatnim preventivnim programima i intervencijama. Engels i Andries (2007), sumirajući veći broj istraživanja, također navode da su intervencije koje uključuju cijelu obitelj učinkovitije od onih koje se poduzimaju isključivo s djecom/mladima ili roditeljima, a poznato je da intervencije orijentirane isključivo na dijete, bez uključivanja roditelja ili obitelji, na obiteljsko funkcioniranje mogu imati i negativan učinak² (Szapocznik, 1997, prema Ferić, 2002). Ipak, Koller-Trbović i Žižak (2012) upozoravaju na slabu informiranost roditelja o postupcima i mjerama koje se poduzimaju prema njihovoj djeci u različitim područjima društvenog djelovanja (školi, specijaliziranim institucijama) i nedovoljnu uključenost roditelja u same intervencije.

Navedeno se odnosi i na sudjelovanje roditelja u intervencijama usmjerenima prevenciji ili ublažavanju problema u ponašanju djece³, što implicira i potrebu uključivanja roditelja u sam proces identifikacije problema u ponašanju djece. Većim uključivanjem roditelja u proces identifikacije problema u ponašanju otvaraju se prilike za uključivanje roditelja u socijalnopedagoške intervencije⁴, čiji je važan sadržaj utjecanje na jačanje činitelja zaštite u obiteljskom okruženju učenika (Kranželić, 2015), budući da je jačanje odgojnih potencijala obitelji jedno od područja djelovanja socijalnih pedagoga (Bouillet i Uzelac, 2007).

2 eng. *iatrogenic effects*

3 Problemi u ponašanju podrazumijevaju kontinuum ponašanja od rizičnih, preko teškoća u ponašanju do poremećaja u ponašanju kao najviše razine štetnosti i opasnosti tih ponašanja po samu osobu, kao i okruženje u kojem ih osoba manifestira. Kriteriji za definiranje problema u ponašanju daju odgovore na pitanja o kakvoj je teškoći / problemu riječ u odnosu na okruženje, situaciju, kulturu, dob, zakonske norme, očevitost ponašanja i utjecaj na osobu i druge pojedince/skupine (Koller-Trbović, Žižak i Jeđud Borić, 2011).

4 Koller-Trbović i Žižak (2005) socijalnopedagošku intervenciju definiraju kao međuposredovanje između osobe i njezinih problema neovisno o tome radi li se o problemu koji ima sama osoba ili o problemu koji ta osoba prouzroči drugima. Kao specifičnosti socijalnopedagoških intervencija izdvajaju se temeljna usmjerenost na rast i razvoj korisnika; bavljenje ukupnošću njihova funkcioniranja; rad utemeljen na razvoju socijalnih kompetencija korisnika (što se u literaturi često naziva i razvojnom perspektivom); utemeljenost na neposrednom, svakodnevnom radu s djecom/mladima i s njihovom okolinom te usmjerenost razvoju odgojnih i savjetodavnih odnosa s djecom/mladima, s njihovim obiteljima i drugim skrbnicima (Milligan, 2003, prema Bouillet, Uzelac i Dodig, 2009).

Iskustva sudjelovanja roditelja u procesu procjene problema u ponašanju učenika pokazuju da su roditelji skloni podcjenjivati probleme svoje djece, što se pripisuje mogućem roditeljskom strahu od stigmatizacije djeteta, doživljaju djetetova problema kao osobnog neuspjeha i stavu da će dijete probleme samo prevladati jer se radi o prolaznoj razvojnoj fazi (Brauner i Stephens, 2006). Gimpel Peacock i Collett (2010) navode da roditelji, učitelji i djeca različito procjenjuju probleme u ponašanju zbog razlika u doživljaju pojedinih teškoća, konteksta u kojem se dijete procjenjuje (obitelj, škola, vršnjačke skupine) i razlikama samog ponašanja u različitim kontekstima.

Istraživanja usmjerena komparaciji procjena problema u ponašanju djece i mladih od strane roditelja i učitelja ukazuju da se te procjene podudaraju u znatno većoj mjeri no što je to slučaj sa samoprocjenama problema u ponašanju djece i mladih (Wahlsten, Ahmad i Knorrning, 2002; Gritti i sur., 2014), ali da roditelji i učitelji pozornost usmjeravaju na drugačije vrste problema (Kumpulainen i sur., 1999). Roditelji češće izvještavaju o eksternaliziranim problemima u ponašanju, dok sama djeca češće izvještavaju o simptomima i ponašanjima povezanim s internaliziranim problemima u ponašanju (van der Meer, Dixon i Rose, 2008, Sourander, Helstelä i Helenius, 1999). Van Roy (2010) je svojim istraživanjem utvrdio da su roditelji u usporedbi s djecom konzistentniji u procjeni simptoma problema u ponašanju i njihovog utjecaja na ukupno socijalno funkcioniranje djece. Treutler i Ekins (2003) ističu da je dobra komunikacija među roditeljima i djecom jedan od preduvjeta uspješnosti procjene potrebe za intervencijama kod djece od strane roditelja, a sve se više naglašava i važnost uključivanja oba roditelja u proces procjene potreba djece za intervencijama (Davé, 2008). Rezultati istraživanja kojeg su proveli Salari, Wells i Sarkadi (2014) pokazuju da u uzorku djece s problemima u ponašanju nalazimo znatno više roditelja koji koriste neučinkovite odgojne metode i stilove i roditelja sklonih međusobnim konfliktima t znatno manje pedagoški kompetentnih roditelja. Upravo ovi rezultati dodatno naglašavaju potrebu za uključivanjem roditelja u proces identifikacije problema u ponašanju kao prilici za uključivanje roditelja u socijalnopedagoške intervencije. Također je dokazano da u slučaju pažljive analize i interpretacije podataka dobivenih od roditelja, stručnjaci mogu primjereno prepoznati i identificirati potrebe djece i njihovih obitelji (Glascoe, 2000, Glascoe i Kevin, 2011).

Prema tome, razlike u procjenama problema u ponašanju različitih sudionika ne govore o tome tko je u pravu, a tko nije, već one zajedno pridonose primjerenom planiranju intervencija usmjerenih djeci s problemima u ponašanju. Preduvjet za sudjelovanje roditelja u procesu planiranja socijalnopedagoških intervencija svakako je postojanje primjerenih metoda procjena, odnosno odgovarajućih mjerenih instrumenata koji će roditeljima omogućiti iskazivanje vlastitog viđenja i procjenjivanje intervencijskih potreba svoje djece. S time u vezi, ovaj je rad usmjeren prikazu razvoja mjernog instrumenta kojem je svrha uključivanje roditelja u proces procjene potreba učenika osnovne škole za socijalnopedagoškim intervencijama, kako bi se u planiranju intervencija, uz procjenu učitelja i drugih stručnjaka te samoprocjenu učenika, u obzir uzela i perspektiva roditelja, imajući u vidu važnost njihovog sudjelovanja u prepoznavanju problema te uključivanju u intervencije.

Cilj, zadaci i hipoteze istraživanja

Cilj istraživanja koje je prikazano u ovom radu jest razviti mjerni instrument koji će omogućiti da se temeljem roditeljske procjene problema u ponašanju učenika identificiraju potrebe učenika za uključivanjem u socijalnopedagošku intervenciju u osnovnoj školi.

Iz tako formuliranog cilja proizlaze sljedeći istraživački zadaci:

- konstrukcija mjernog instrumenta za roditeljsku procjenu problema u ponašanju učenika – *Upitnika za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje*
- utvrđivanje normi za identifikaciju učenika s problemima u ponašanju prema procjenama roditelja
- provjera utvrđenih normi s obzirom na dob i spol učenika te
- utvrđivanje udjela učenika s problemima u ponašanju u populaciji učenika osnovnoškolske dobi u Hrvatskoj prema procjenama roditelja.

Istraživanjem se provjerava opća hipoteza kojom se pretpostavlja da *Upitnik za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama - verzija za roditelje* primjereno razlikuje učenike s problemima u ponašanju od ostalih učenika, pri čemu normiranje kategorija učenika ovisi o njihovom spolu i dobi. Također je pretpostavljeno da će udio učenika s problemima u ponašanju u populaciji učenika osnovnoškolske dobi biti podudaran samoprocjenama dobivenim istim istraživanjem na uzorku učenika (Bouillet, 2016). Pri tome je pozornost usmjerena na poremećaje u ponašanju i teškoće u ponašanju, jer rizična ponašanja učenika ne bi trebala iziskivati specijalizirane socijalnopedagoške intervencije, već reakciju obitelji i drugih osoba iz djetetovih redovnih životnih sredina kao što su učitelji i pedagozi (*Standardi za terminologiju, definiciju, kriterije i način praćenja pojave poremećaja u ponašanju djece i mladih*, Koller-Trbović, Žižak i Jeđud Borić, 2011).

Metode istraživanja

Sudionici istraživanja

Istraživanje je provedeno na uzorku 2.865 roditelja učenika trećih, petih i sedmih razreda u 43 osnovne škole u Republici Hrvatskoj koji su dobrovoljno pristali na sudjelovanje u istraživanju (86,79% roditelja se odazvalo pozivu).

U istraživanju je ukupno sudjelovalo 81,1% majki, 17,4% očeva i 1,5% drugih članova obitelji učenika (staratelji, bake, djedovi). U uzorku 30,1% čine roditelji učenika trećih, 35,6% petih i 34,3% roditelji učenika sedmih razreda. Među njima je 50,5% roditelja dječaka i 49,5% roditelja djevojčica.

Iz svake je škole u istraživanju sudjelovao najmanje jedan razredni odjel za svaki razred. Radi se o školama iz 13 županija u kojima su zaposleni socijalni pedagozi⁵.

5 Podaci o školama koje su sudjelovale u istraživanju dostupne su kod autorica rada, a ovdje nisu prikazani zbog njihovog opsega.

Mjerni instrumenti

U istraživanju je korišten *Upitnik za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje* koji je razvijen u sklopu projekta *Razvoj modela socijalnopedagoških intervencija u osnovnoj školi*. Prvi korak u razvoju upitnika bila je provedba pilot istraživanja. Ono je provedeno u 7 osnovnih škola koje su dobrovoljno pristale na sudjelovanje u istraživanju. To su: Osnovna škola Grigora Viteza (Zagreb), Ljudevita Modeca (Križevci), Matije Gupca (Zagreb), Matka Laginje (Zagreb), Nikole Tesle (Zagreb), Prečko (Zagreb) i Velika Mlaka (Velika Mlaka), na uzorku roditelja učenika trećih, petih i sedmih razreda⁶. Odaziv roditelja na sudjelovanje u pilot istraživanju je bio veći od 90% i u njemu je ukupno sudjelovalo 350 roditelja (82,5% majki i 17,5% očeva).

U pilot istraživanju je primijenjena ekstenzivna verzija Upitnika sa šest skala pomoću kojih su roditelji procjenjivali odnos učenika prema sebi, vršnjacima, obitelji, razredniku, obvezama, imovini i okruženju. Svaka je skala imala 25 čestica koje su organizirane u obliku petostupanjskih skala Likertovog tipa (od 1 = „uopće nije točno“ do 5 = „potpuno je točno“). Upitnik je široko koncipiran zbog potrebe sveobuhvatnog pristupa svim područjima socijalnopedagoških intervencija u školskom okruženju, a nastao je na radnim sastancima projektnog tima. Podaci prikupljeni pilot istraživanjem korišteni su za provjeru mjernih karakteristika upitnika. Prvo je izvršena provjera varijabilnosti čestica i iz upitnika su izuzete sve čestice koje nisu udovoljavale kriteriju varijabilnosti (najmanje 5% odgovora ispitanika u svakoj kategoriji čestice). U drugom je koraku provjeravana pouzdanost svake pojedinačne skale, izračunom ukupnog rezultata ispitanika na svakoj skali i Pearsonovog koeficijenta korelacije svake čestice s tim rezultatom. U upitniku su zadržane čestice koje su s ukupnim rezultatom na skali bile statistički značajno povezane ($p = ,000$). U trećem je koraku provjeravana pouzdanost skale, računanjem Cronbach Alpha koeficijentata. Rezultati primijenjenih analiza *Upitnika za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje* prikazani su u tablici 1.

Tablica 1. Broj početnih i preostalih čestica skala procjene potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama i pripadajući Cronbach Alpha koeficijenti Upitnika za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje

Skala	Početne čestice	Preostale čestice u prvom koraku	Preostale čestice u drugom koraku	Cronbach Alpha
Odnos djeteta prema sebi	25	19	16	,634
Odnos djeteta prema obitelji	25	11	17	,723
Odnos djeteta prema razredniku	25	6		
Odnos djeteta prema obvezama	25	15	13	,710
Odnos djeteta prema vršnjacima	25	8		
Odnos djeteta prema imovini i okruženju	25	17	17	,562
UKUPNO	150	76	63	,839

Kao što je iz podataka prikazanih u tablici 1 vidljivo, u nekoliko skala mnoge čestice nisu prošle provjeru varijabilnosti jer su slabo diskriminirale učenike s obzirom na predmet mjerenja. Čestice koje su zadovoljile provjeravane metrijske karakteristike grupirane su u četiri skale (Odnos djeteta prema sebi, Međuljudski odnosi, Odnos djeteta prema obvezama i Odnos djeteta prema

⁶ Struktura uzorka pilot istraživanja prema školi i razredu učenika na kojeg se roditeljska procjena odnosila prikazana je u već spominjanom radu Bouillet (2016).

imovini i okruženju). Skala Međuljudski odnosi sadrži čestice koje su prvobitno činile skale Odnos djeteta prema obitelji, Odnos djeteta prema razredniku i Odnos djeteta prema vršnjacima.

Prema tome, u glavnom su istraživanju roditelji popunjavali *Upitnik za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje* koji je konstruiran temeljem rezultata pilot istraživanja i sadržavao je 63 čestice grupirane u četiri skale.

Prikupljanje podataka

Svi sudionici istraživanja dali su pisane suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju. Podatke su prikupljali i upisivali u bazu podataka socijalni pedagozi, svatko za svoju školu. Socijalni pedagozi su za primjenu upitnika i unos podataka bili posebno educirani na stručnom skupu socijalnih pedagoga koji se u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje održao 23. veljače 2016. godine u Zagrebu. Primjerena informiranost o svrsi istraživanja postignuta je predstavljanjem istraživanja od strane socijalnih pedagoga roditeljima na roditeljskim sastancima. U tu je svrhu pripremljena posebna prezentacija koju su socijalni pedagozi koristili u svakoj školi. Anonimnost sudionika istraživanja postignuta je naknadnim šifriranjem upitnika, prema unaprijed utvrđenim kodovima.

Pilot i glavno istraživanje su provodili socijalni pedagozi na roditeljskim sastancima, uz primjereno informiranje i vođenje roditelja kroz proces popunjavanja upitnika. Vođenje je prema potrebi uključivalo i objašnjenje pojedinih čestica sadržanih u upitniku. Pilot istraživanje je provedeno krajem prvog polugodišta školske godine 2015./2016, a glavno istraživanje tijekom drugom polugodišta iste školske godine.

Obrada podataka

U svrhu postizanja sadržajne valjanosti mjernih instrumenata, u njihovu je izradu uključen veći broj stručnjaka (socijalnih pedagoga). Radi utvrđivanja njegove konstruktne valjanosti, provedena je faktorska analiza upitnika, metodom glavnih komponenti, varimax rotacijom. Kriterijska valjanost upitnika provjerena je usporedbom rezultata dobivenih procjenom roditelja i samoprocjena učenika (Bouillet, 2016). Radi se o usporedbi rezultata na dvije verzije upitnika (verzija za učenike i verzija za roditelje) koje su primijenjene u sklopu istog projekta. U svrhu dodatnog utvrđivanja valjanosti mjernog instrumenta, provjeravana je korelacija pojedinih čestica s ukupnim rezultatom učenika na upitniku.

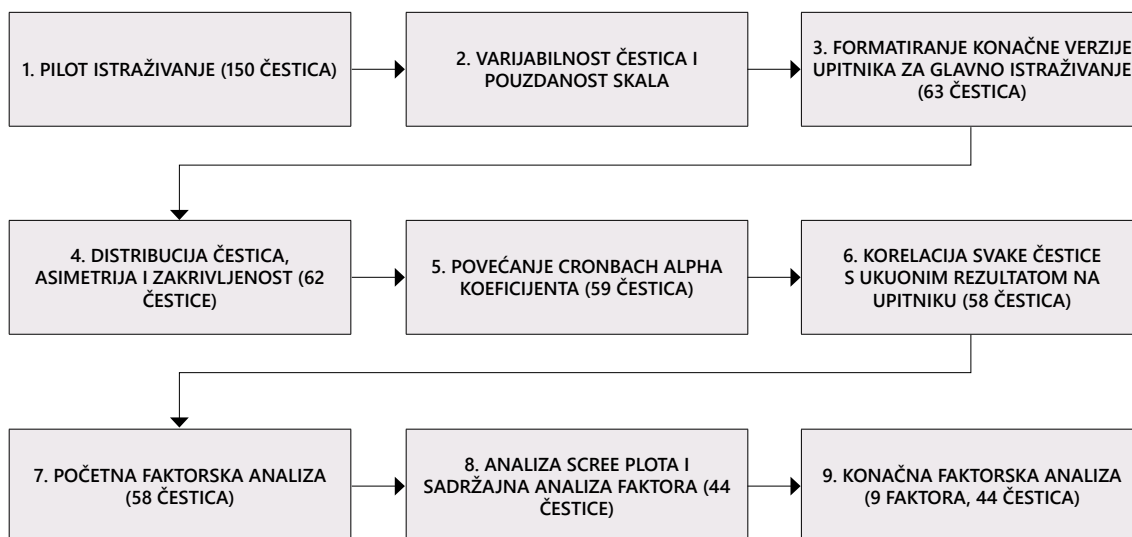
Pouzdanost upitnika provjeravana je utvrđivanjem Cronbach Alpha koeficijentata, a osjetljivost na dva načina:

- provjerom statističke značajnosti razlika među učenicima s i bez problema u ponašanju (pomoću F-omjera rezultata na ekstrahiranim faktorima)
- usporedbom rezultata postignutih na *Upitniku za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za učenike* (Bouillet, 2016) i *Upitniku za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje*.

Norme su definirane temeljem percentila, odnosno rezultata na faktorima ekstrahiranih faktorskom analizom, s obzirom na spol i dob učenika. Norme su naknadno provjerene izračunavanjem

statističke značajnosti F-omjera utvrđenih grupa učenika prema problemima u ponašanju s rezultatima dobivenim temeljem samoprocjene učenika, a koji su objavljeni u radu Bouillet (2016). Koraci u razvoju upitnika shematski su prikazani u shemi 1.

Shema 1. Koraci u standardizaciji mjernog instrumenta

Rezultati istraživanja

Svrha je svakog mjernog instrumenta da predmet mjerenja opiše sa što je moguće manjim brojem čestica pa je postupak standardizacije upitnika bio usmjeren daljnjem značajnom smanjivanju broja čestica, uz očuvanje mjernih karakteristika upitnika.

U prvom je koraku provjeravana distribucija čestica, temeljem mjera asimetrije (Skewness) i zakrivljenosti (Kurtosis) distribucije. Primijenjen je kriterij Skewness i Kurtosis koeficijenata između -2 i 2, koji se u literaturi tretira kao prihvatljiva mjera normalnosti distribucije (George i Mallery, 2010). Temeljem tog kriterija iz upitnika je izuzeta čestica *Ponekad uzme tuđu stvar bez znanja drugih* (Skewness = -2,199; Kurtosis = 4,639). Cronbach Alpha koeficijent nakon tog koraka (sa 62 čestice) iznosio je ,852.

U drugom su koraku izuzete čestice prema kriteriju povećanja Cronbach Alpha koeficijenta na ukupnom upitniku. Pokazalo se da se taj koeficijent povećava na ,858 ako se izuzmu čestice *Moje dijete voli biti u centru pažnje* i *Moje dijete često razmišlja o materijalnim stvarima*, te na ,859 ako se izuzme čestica *Moje dijete je u društvu vršnjaka šutljivo i povučeno*. Iz tog su razloga navedene tri čestice izuzete iz daljnjih obrada, pa je preostalo 59 čestica.

U sljedećem je koraku izračunat ukupan rezultat na svim česticama upitnika, kako bi se ustanovila statistička značajnost korelacija pojedinih čestica s ukupnim rezultatom, izračunavanjem Pearsonovog koeficijenta korelacije. U tom je koraku izbačena jedna čestica čija je statistička značajnost korelacija s ukupnim rezultatom na upitniku bila veća od ,050. Radi se o čestici *Moje dijete se teško odriče i odustaje kad nešto želi imati* (Coef corr = -,027, p = ,152). Cronbach Alpha koeficijent nakon ovog koraka porastao je na ,870 (ukupno 58 čestica). Utvrđeno je da je ukupan

rezultat učenika temeljen na procjenama roditelja statistički značajno povezan s ukupnim rezultatom samoprocjene učenika koje je ustanovila Bouillet (2016). Pearsonov koeficijent korelacije iznosio je ,350, a njegova značajnost (p) ,000.

Potom je provedena faktorska analiza. Prema Guttman-Kaiserovu kriteriju izdvojeno je 13 faktora koji su objašnjavali 52,85% zajedničke varijance. Analizom *scree plot* dijagrama te sadržajnom analizom ekstrahiranih faktora iz upitnika i njihovom interpretabilnosti, iz upitnika su izdvojene čestice koje se nisu dobro pozicionirale na faktore. Radi se o česticama koje imaju podjednaka višestruka faktorska zasićenja, koje u sklopu faktora nisu sadržajno jednoznačno interpretabilne i čija su maksimalna faktorska zasićenja manja od 0,40 (Tabachnik i Fidell, 2001).

U ovom je koraku izdvojeno dodatnih 14 čestica, a Cronbach Alpha koeficijent Upitnika nakon ovog koraka je zanemarivo smanjen (na ,869, ukupno 44 čestice). Radi se o sljedećim česticama:

Moje dijete:

- *voli biti samo kada je tužno*
- *preda mnom nema tajni*
- *je pažljivo prema školskoj imovini*
- *prihvata vlastite pogreške i nastoji ih popraviti*
- *uči iz svojih pogrešaka*
- *je zadovoljno načinom na koji zajedno provodimo slobodno vrijeme*
- *smišlja različite načine da izbjegne obveze*
- *ima mnoge interese koji nisu povezani sa školom*
- *ima previše obaveza*
- *je uporno da dođe do stvari koju želi*
- *zna gdje u našoj kući stoji novac*
- *je zadovoljno svojom odjećom i obućom*
- *ima blag i popustljiv obiteljski odgoj*
- *ima blagog i popustljivog razrednika.*

Potom je ponovljena faktorska analiza s 44 čestice, koja je rezultirala s 9 faktora koji objašnjavaju 52,85% zajedničke varijance (jednako kao i prva faktorska analiza koja je provedena na znatno većem broju čestica). Utvrđeno je da su potrebni preduvjeti za faktorizaciju zadovoljeni (KMO = ,921; Bartlettov test specifičnosti = 46310,059, df = 990, p = ,000). Vrijednosti karakterističnih korijena, postotak objašnjene varijance, pouzdanost i struktura svakog faktora prikazani su u tablici 2.

Tablica 2. Vrijednosti karakterističnih korijena, postotak objašnjene varijance, pouzdanost i struktura faktora Upitnika za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje

FAKTOR PROCJENE ODNOSA PREMA OBRAZOVANJU (1)	Koeficijenti
postiže školski uspjeh koji dobro odražava njegov trud i zalaganje	,796
postiže školski uspjeh koji odgovara njegovim sposobnostima	,752
je zadovoljno uspjehom koji postiže u školi	,751
kod kuće redovito uči i piše zadaće	,652
prepoznaje smisao učenja	,624
aktivno sudjeluje u nastavi	,607
vjeruje da može uspjeti ako redovito uči	,414
Karakteristični korijen	8,779
Postotak objašnjene varijance	19,510
Cronbach Alpha	,846
FAKTOR PROCJENE ODNOSA PREMA OBAVEZAMA (2)	Koeficijenti
brine o svojoj odjeći i obući	,774
svoj radni prostor kod kuće i u školi održava urednim i čistim	,771
voli biti uredno	,745
je pažljivo prema svojim stvarima	,655
bez teškoća slijedi školska i razredna pravila	,555
brine o svom zdravlju	,536
uvijek zna koje knjige nosi u školskoj torbi	,474
bez teškoća slijedi obiteljska pravila ponašanja	,465
Karakteristični korijen	3,202
Postotak objašnjene varijance	7,116
Cronbach Alpha	,827
FAKTOR PROCJENE ODNOSA PREMA VRŠNJACIMA (3)	Koeficijenti
ima podršku u svojim prijateljima	,718
je zadovoljno brojem prijatelja koje ima	,681
vjeruje da većina njegovih vršnjaka ima dobro mišljenje o njemu	,665
se s prijateljima iz razreda druži i izvan škole	,654
se druži s djecom koja poštuju školska pravila	,521
je zadovoljno sobom takvo kakvo je	,430
Karakteristični korijen	2,228
Postotak objašnjene varijance	4,951
Cronbach Alpha	,739
FAKTOR PROCJENE KOMUNIKATIVNOSTI (4)	Koeficijenti
bez teškoća govori pred većom grupom ljudi	,692
je sigurno i samouvjereno	,668
izražava svoje mišljenje i kada je ono različito od mišljenja ostalih	,647
može izreći svoje mišljenje i kad je drugačije od mišljenja razrednika	,630
Karakteristični korijen	1,903
Postotak objašnjene varijance	4,229
Cronbach Alpha	,695
FAKTOR PROCJENE ODNOSA PREMA MATERIJALNOJ DOBITI (5)	Koeficijenti
uči samo zbog ocjena	,416
rijetko kupi nešto što mu ne treba	,732
voli odmah sve potrošiti kad ima novaca	-,710
štedi	,543

voli kupovati različite stvari	,708
Karakteristični korijen	1,807
Postotak objašnjene varijance	4,015
Cronbach Alpha	,782
FAKTOR PROCJENE ODGOVORNOSTI U PONAŠANJU (6)	Koeficijenti
je spremno popraviti štetu ako ošteti tuđu stvar	,626
kad nađe neku stvar, a ne zna čija je, traži vlasnika	,624
rado pomaže drugima (starijim osobama, prijateljima)	,495
ima puno više stvari od njegovih vršnjaka	,495
ima slobodno vrijeme ispunjeno aktivnostima koje voli	,425
Karakteristični korijen	1,568
Postotak objašnjene varijance	3,484
Cronbach Alpha	,553
FAKTOR PROCJENE KONTROLE OSJEĆAJA (7)	Koeficijenti
se lako naljuti	,778
je svadljivo	,768
ne može ostati smireno kada je ljuto	,517
Karakteristični korijen	1,351
Postotak objašnjene varijance	3,002
Cronbach Alpha	,599
FAKTOR PROCJENE ODNOSA RODITELJA PREMA DJETETU (8)	Koeficijenti
zna da ga razumijem i prihvaćam i kad radi nešto što je neprihvatljivo	,723
mi je jasno dalo do znanja što od mene očekuje	,701
sudjeluje u donošenju važnih obiteljskih odluka	,609
Karakteristični korijen	1,259
Postotak objašnjene varijance	2,797
Cronbach Alpha	,555
FAKTOR PROCJENE ODNOSA PREMA RAZREDNIKU (9)	Koeficijenti
može računati na pomoć svog razrednika	,676
traži pomoć razrednika kada neki problem ne može riješiti samo	,665
s lakoćom postavlja pitanja razredniku za vrijeme nastave	,489
Karakteristični korijen	1,155
Postotak objašnjene varijance	2,567
Cronbach Alpha	,655

Kao što iz podataka prikazanih u tablici 2 proizlazi, početno široko postavljene skupine procjena potreba učenika za socijalnopedagoškom intervencijom su se faktorskom analizom specificirale, pri čemu se skala odnosa prema sebi podijelila u dva faktora (komunikativnost i kontrola osjećaja), skala međuljudskih odnosa u tri faktora (odnos prema vršnjacima, odnos roditelja prema djetetu i odnos prema razredniku), a skala odnosa prema obvezama u dva faktora (odnos prema obrazovanju i odgovornost u ponašanju). Skala odnosa prema imovini i okruženju također se podijelila u dva faktora (odnos prema obvezama i materijalnoj dobiti). Budući da pouzdanost ekstrahiranih faktora varira od niske (,553) do visoke (,845), rezultate na faktorima je potrebno analizirati integralno, imajući u vidu rezultat postignut na ukupnom Upitniku. U tablici 3 prikazana je deskriptivna statistika za formirane faktore Upitnika.

Tablica 3. Deskriptivna statistika faktora Upitnika za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje

Faktor	Rang	Minimum	Maksimum	Ar. sredina	Standardna devijacija	Skweness	Kustosis
Odnos prema obrazovanju (1)	26	9	35	28,3240	5,04981	-,801	,284
Odnos prema obavezama (2)	32	8	40	32,7629	5,10888	-,949	1,111
Odnos prema vršnjacima (3)	24	6	30	23,6035	3,70729	-,911	1,514
Komunikativnost (4)	16	4	20	15,0316	3,02264	-,601	,180
Odnos prema materijalnoj dobiti (5)	16	8	24	15,9641	2,25961	-,004	,145
Odgovornost u ponašanju (6)	16	9	25	20,8573	2,90949	-,793	,528
Kontrola osjećaja (7)	12	3	15	8,1459	2,73598	,287	-,558
Odnos roditelja prema djetetu (8)	12	3	15	11,4814	2,32958	-,755	,583
Odnos prema razredniku (9)	12	3	15	11,6569	2,13896	-,512	,053

Daljnjom je analizom (korištenjem ANOVE) utvrđeno da postoje statistički značajne razlike na pojedinim faktorima, prema problemima u ponašanju učenika (tablica 4). Učenici čiji su roditelji sudjelovali u ovom istraživanju su na *Upitniku za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za učenike* također procjenjivali vlastita ponašanja. Upitnik je standardiziran prema istoj proceduri kao i *Upitnik za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje*, što je objašnjeno u radu Bouillet (2016). Ekstrahirano je 9 faktora čiji su nazivi prikazani u redovima tablice 4. Učenici su prema rezultatima na tim faktorima grupirani u tri kategorije (učenici s poremećajima u ponašanju, učenici s teškoćama u ponašanju i ostali učenici). Prema tome, analiza se temelji na vrijednostima i statističkoj značajnosti F-omjera rezultata procjena roditelja (prema faktorima navedenima u kolonama tablice 4) i samoprocjena učenika grupiranih u tri kategorije prema njihovom ponašanju.

Tablica 4. Statistička značajnost i vrijednosti F-omjera faktora Upitnika za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje i Upitnika za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za učenike (Bouillet, 2016)

Faktor	Odnos prema obrazovanju (1)	Odnos prema obavezama (2)	Odnos prema vršnjacima (3)	Komunikativnost (4)	Odnos prema materijalnoj dobiti (5)	Odgovornost u ponašanju (6)	Kontrola osjećaja (7)	Odnos roditelja prema djetetu (8)	Odnos prema razredniku (9)
Odnos prema vršnjacima (1)	21,532**	17,494**	155,547**	14,265**	3,532*	10,224**	14,075**	3,457*	6,840**
Odnos prema obrazovanju (2)	242,585**	73,131**	24,525**	21,505**	9,934**	8,131**	12,320**	16,718**	21,539**
Odnos prema obavezama (3)	29,175**	64,985**	7,346**	2,444	5,431**	8,507**	9,460**	12,340**	6,585**
Odnos roditelja prema djetetu (4)	26,298**	32,933**	18,975**	1,928	4,378*	10,613**	24,722**	11,392**	4,562*
Razina roditeljske podrške (5)	25,606**	6,957**	6,362**	3,177*	1,029	2,560	8,842**	9,013**	3,768*
Otvorenost u komunikaciji (6)	45,408**	2,632	33,612**	89,974**	5,736**	9,297**	2,554*	4,597*	71,616**

Odnos prema razredniku (7)	35,277**	24,636**	18,391**	12,081**	4,330*	7,548**	4,695**	13,188**	27,313**
Zadovoljstvo sobom (8)	53,655**	32,986**	41,157**	10,672**	3,063*	14,814**	12,579**	6,640**	8,951**
Permisivnost u odgoju (9)	5,547**	6,862**	1,805	,105	1,200	12,194**	1,671	1,546	,176

** p ≤ ,005 * p ≤ ,050 ostali = p > ,050

Iz podataka prikazanih u tablici 4 proizlazi da se razlike u skupinama učenika s obzirom na njihovo ponašanje (temeljeno na samoprocjenama učenika) različito odražavaju na faktore roditeljskih procjena potreba učenika za socijalnopedagoškom intervencijom. Faktor procjene odnosa prema obrazovanju statistički značajno razlikuje grupe učenika prema svim faktorima samoprocjene, dok grupe formirane prema samoprocjeni roditeljskih stilova odgoja statistički značajno utječu na roditeljske procjene odnosa učenika prema obrazovanju i obavezama. Roditeljske procjene djece na skali komunikativnosti ne diskriminiraju učenike prema problemima u ponašanju s obzirom na njihov odnos prema obavezama i odnos roditelja prema djetetu, a način na koji su učenici procijenili roditeljska podrška nije statistički značajno povezan s roditeljskom procjenom odnosa učenika prema materijalnoj dobiti.

Velika većina faktora, međutim, statistički značajno razlikuje grupe učenika formirane temeljem njihove samoprocjene, što dodatno ukazuje na pouzdanost formiranih faktora. Zato su rezultati dobiveni na faktorima u daljnjim analizama korišteni za formiranje grupa učenika prema razini problema u ponašanju, pri čemu su za svaki faktor (na ukupnom uzorku, te na subuzorcima formiranima prema spolu i razredu kojeg učenici pohađaju) izračunati percentili (tablica 5).

Tablica 5. Percentili rezultata postignutih na faktorima Upitnika za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje, prema problemima u ponašanju učenika

Odnos prema obrazovanju (1)						
Percentili	Uk.	M	Ž	3. R.	5. R.	7.R.
5	19,0	18,0	20,0	22,0	19,0	16,6
10	21,0	20,0	22,0	24,0	21,0	19,0
25	25,0	24,0	27,0	27,0	25,0	23,0
50	29,0	28,0	30,0	30,0	29,0	28,0
75	32,0	31,0	33,0	33,0	32,0	32,0
90	34,0	34,0	35,0	35,0	34,0	34,0
95	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0	35,0
Odnos prema obavezama (2)						
Percentili	Uk.	M	Ž	3. R.	5. R.	7.R.
5	23,0	22,0	24,0	22,9	23,0	22,6
10	26,0	24,0	27,0	26,0	26,0	26,0
25	30,0	29,0	31,0	30,0	30,0	30,0
50	33,0	33,0	34,0	33,0	34,0	34,0
75	36,0	36,0	37,0	36,0	36,0	37,0
90	39,0	38,0	35,0	39,0	39,0	39,0
95	40,0	39,0	35,0	40,0	40,0	40,0

Odnos prema vršnjacima (3)						
Precentili	Uk.	M	Ž	3. R.	5. R.	7.R.
5	17,0	17,0	17,0	18,0	16,0	16,6
10	19,0	19,0	19,0	20,0	18,0	18,0
25	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	21,0
50	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0	24,0
75	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0	26,0
90	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0	28,0
95	29,0	29,0	29,0	29,0	29,0	28,0
Komunikativnost (4)						
Precentili	Uk.	M	Ž	3. R.	5. R.	7.R.
5	10,0	9,0	10,0	10,0	9,0	10,0
10	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0
25	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0
50	15,0	15,0	15,0	16,0	15,0	15,0
75	17,0	17,0	17,0	17,0	16,0	17,0
90	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0
95	19,7	19,0	20,0	19,0	20,0	20,0
Odnos prema materijalnoj dobiti (5)						
Precentili	Uk.	M	Ž	3. R.	5. R.	7.R.
5	12,0	12,0	12,9	12,0	12,0	12,0
10	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0
25	14,0	14,0	15,0	15,0	14,0	14,0
50	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0
75	17,0	17,0	18,0	17,0	17,0	17,0
90	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0
95	20,0	19,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Odgovornost u ponašanju (6)						
Precentili	Uk.	M	Ž	3. R.	5. R.	7.R.
5	16,0	15,0	16,0	15,0	16,0	15,0
10	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0
25	19,0	19,0	20,0	19,0	19,0	19,0
50	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0
75	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0	23,0
90	24,0	24,0	24,2	24,2	24,0	24,0
95	25,0	25,0	25	25,0	25,0	25,0
Kontrola osjećaja (7)						
Precentili	Uk.	M	Ž	3. R.	5. R.	7.R.
5	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
10	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
25	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
50	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
75	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
90	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0
95	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0

Odnos roditelja prema djetetu (8)						
Precentili	Uk.	M	Ž	3. R.	5. R.	7.R.
5	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0
10	8,0	8,0	9,0	8,0	8,0	8,0
25	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
50	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0
75	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0
90	14,0	14,0	12,0	14,0	14,0	14,0
95	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
Odnos prema razredniku (9)						
Precentili	Uk.	M	Ž	3. R.	5. R.	7.R.
5	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
10	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0
25	10,0	10,0	10,0	11,0	10,0	10,0
50	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0	12,0
75	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0
90	14,0	14,0	14,4	14,0	14,0	14,0
95	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0

Kao što je u tablici 5 prikazano, roditeljske procjene potreba učenika za socijalno pedagoškim intervencijama s obzirom na njihov spol i dob razlikuju se u četiri od devet faktora, odnosno aspekata ponašanja. To su odnos prema obrazovanju, prema obavezama, otvorenost u komunikaciji i odgovorno ponašanje učenika. Spol dodatno pridonosi razlikama u procjeni odnosa roditelja prema djetetu, a dob u procjeni odnosa prema vršnjacima. Djevojčice u tim slučajevima postižu više rezultate, što znači da u odnosu na dječake rjeđe imaju potrebu za socijalnopedagoškim intervencijama. S obzirom na dob, razlike nisu jednoznačne. Odnos učenika prema obrazovanju se s dobi pogoršava, kao i odnos prema obavezama (osobito u 7. razredu). Kvaliteta odnosa prema vršnjacima od trećeg do petog razreda opada, a u sedmom razredu opet raste. Učenici trećih i sedmih razreda postižu jednake rezultate u procjeni otvorenosti u komunikaciji i odgovornom ponašanju, dok su učenici petih razreda manje skloni otvorenosti u komunikaciji i odgovornom ponašanju. Budući da je F-omjerom utvrđeno da razred kojeg učenici pohađaju kvalitetno diskriminira učenike prema dobi (F-omjer = 20940,125, $p = ,000$), grupe učenika formirane su prema rezultatima na faktorima s obzirom na razred kojeg pohađaju. Prema tom kriteriju su učenici svrstani u tri grupe – učenike s poremećajima u ponašanju (prvi precentil), učenike s teškoćama u ponašanju (drugi precentil) i ostale učenike (treći i ostali precentili). Rezultati dobiveni analizom tako formiranih grupa, prikazani su u tablici 6.

Tablica 6. Distribucija ispitanika prema manifestiranju problema u ponašanju (%)

Faktor	Učenici s poremećajima u ponašanju	Učenici s teškoćama u ponašanju	Ukupno učenici s problemima u ponašanju
Odnos prema obrazovanju (1)	6,1	5,4	11,5
Odnos prema obavezama (2)	5,4	6,1	11,5
Odnos prema vršnjacima (3)	6,4	4,8	11,2
Otvorenost u komunikaciji (4)	7,0	5,6	12,6
Odnos prema materijalnoj dobiti (5)	6,0	7,1	13,1
Odgovorno ponašanje (6)	6,6	6,8	13,4

Kontrola osjećaja (7)	7,6	10,3	17,9
Odnos roditelja prema djetetu (8)	6,1	4,7	10,8
Odnos prema razredniku (9)	8,1	7,6	15,7
UKUPNO	6,5	6,6	13,1

Uvidom u podatke prikazane u tablici 6 moguće je zaključiti da teškoće u ponašanju i poremećaje u ponašanju prema procjenama roditelja manifestira 13,1% učenika u uzorku istraživanja, što je znatno usklađeno sa samoprocjenama učenika (12,88%, Bouillet, 2016). Prema tome, u planiranju uključivanja učenika u socijalnopedagošku intervenciju i planiranje njezinog sadržaja moguće je rukovoditi se normama koje su prikazane u tablici 7. Pri tome niži rezultat označava višu razinu problema u ponašanju učenika.

Tablica 7. Kriteriji za uvrštavanje učenika u grupu s problemima u ponašanju i planiranje intervencije izraženi u broju bodova postignutima na Upitniku za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzija za roditelje

Faktor	3. RAZRED		5. RAZRED		7. RAZRED	
	Učenici s PUP	Učenici s TUP	Učenici s PUP	Učenici s TUP	Učenici s PUP	Učenici s TUP
Odnos prema obrazovanju (1)	0-22	21-24	1-19	20-21	1-17	18-19
Odnos prema obavezama (2)	0-22	23-26	0-23	24-26	0-23	24-26
Odnos prema vršnjacima (3)	0-18	19-20	0-16	17-18	0-17	18
Komunikativnost (4)	0-10	11	1-9	10-11	0-10	11
Odnos prema materijalnoj dobiti (5)	0-12	13	0-12	13	0-12	13
Odgovornost u ponašanju (6)	0-15	16-17	0-16	17	0-15	16-17
Kontrola osjećaja (7)	0-4	5	0-4	5	0-4	5
Odnos roditelja prema djetetu (8)	0-7	8	0-7	8	0-7	8
Odnos prema razredniku (9)	0-8	9	0-8	9	0-8	9
UKUPAN REZULTAT (od 220)	118	133	114	128	113	126
Utjecaj spola	m + 2	ž + 11	m -	ž + 10	m -	ž + 6

PUP = poremećaji u ponašanju; TUP = teškoće u ponašanju

Budući da rezultati na Upitniku ovise i o rodnoj pripadnosti učenika (tablica 5), norme prikazane u tablici 7 potrebno je tumačiti i s obzirom na to radi li se o učenici ili učeniku. Spol najmanje utječe na norme za učenike sedmih razreda, gdje ih je prilikom procjene učenica potrebno podići za ukupno 6 bodova (odnos prema obrazovanju tri boda, a odnos prema obavezama, odnos prema vršnjacima i odgovorno ponašanje za 1 bod). Prilikom procjene učenika sedmih i petih razreda ukupan broj bodova ostaje isti (za jedan je bod veći u procjeni odnosa prema obrazovanju i odnosa prema vršnjacima, a za 2 je boda manji u procjeni odnosa prema obavezama). Kod učenica petih razreda, ukupan zbroj bodova povećava se za 10, pri čemu je po jedan bod veći na procjeni odnosa prema obrazovanju, obavezama, komunikativnosti, odnosa prema vršnjacima i odnosa roditelja prema djetetu, a za čak pet bodova na procjeni odgovornosti u ponašanju. Spol ima najveći utjecaj na procjene ponašanja učenika trećih razreda, pri čemu učenici u procjeni odnosa prema obrazovanju postižu dva boda manje, a u odnosu prema obavezama četiri boda manje. S druge strane, po jedan bod više postižu na skalama odnos prema vršnjacima, odnosa prema materijalnoj dobiti i skali odgovornog ponašanja, pa je ukupna razlika dva boda. Učenice trećih razreda u procjeni odnosa prema obrazovanju postižu tri boda više, a po 1 bod više u procjeni odnosa prema obavezama,

odnosu roditelja prema djetetu i odnosu prema razredniku. Čak 6 bodova više postižu u procjeni odgovornosti u ponašanju, dok u procjenama odnosa prema vršnjacima postižu jedan bod manje.

Opisane razlike upućuju na zaključak da je prikazane norme potrebno dodatno provjeriti i utvrditi na uzorku učenika s problemima u ponašanju, što će se realizirati u sljedećoj fazi projekta, u školama u kojima će se provoditi i evaluirati socijalnopedagoške intervencije temeljene na *Upitniku za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama – verzije za učenike i roditelje*.

Zaključak

U ovom je radu prikazan dio istraživanja provedenog u sklopu projekta *Razvoj modela socijalnopedagoških intervencija u osnovnoj školi* Agencije za odgoj i obrazovanje koji se provodi od rujna 2015. godine, u dijelu koji se odnosi na razvoj mjernog instrumenta za pravovremenu identifikaciju problema u ponašanju učenika osnovnih škola, imajući u vidu procjene roditelja učenika.

U kontekstu socijalnopedagoškog djelovanja u osnovnim školama, razvijeni mjerni instrument može biti dobra osnova i okvir za planiranje socijalnopedagoškog rada s roditeljima i učenicima s problemima u ponašanju. Rezultate na upitniku moguće je usporediti s rezultatima dobivenima od samih učenika i tako utvrditi područja u kojima postoje podudarnosti i nepodudarnosti te u vezi s dobivenim informacijama planirati sadržaje socijalno pedagoške intervencije.

Pokazalo se da *Upitnik za procjenu potreba učenika za socijalnopedagoškim intervencijama - verzija za roditelje* primjereno razlikuje učenike s problemima u ponašanju od ostalih učenika, pri čemu normiranje kategorija učenika ovisi o njihovom spolu i dobi. Također je potvrđeno da je udio učenika s problemima u ponašanju u populaciji učenika osnovnoškolske dobi prema procjenama roditelja podudaran samoprocjenama dobivenim istim istraživanjem na uzorku učenika, što dodatno upućuje na valjanost, objektivnost i pouzdanost razvijenog mjernog instrumenta. Prikazane je norme, međutim, potrebno dodatno provjeravati i razvijati, budući da je istraživanje provedeno na općoj populaciji (a ne na uzorku učenika s problemima u ponašanju) i na učenicima trećih, petih i sedmih razreda (a ne na učenicima svih razreda osnovne škole).

Iz navedenog razloga sljedeća je faza projekta posvećena daljnjem usavršavanju samih upitnika, ali i razvoju modela socijalno-pedagoških intervencija koje će biti usklađene s iskazanim potrebama roditelja i učenika, a čije će učinke biti moguće pratiti upravo pomoću primjene mjernih instrumenata u različitim fazama intervencije.

Literatura

- Bouillet, D. (2016): Procjena potreba učenika osnovne škole u svrhu planiranja socijalnopedagoških intervencija – standardizacija mjernog instrumenta. *Kriminologija i socijalna integracija*, 24(2). 73-92.
- Bouillet, D., Uzelac, S. (2007): *Osnove socijalne pedagogije*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bouillet, D., Uzelac, S., Dodig, D. (2009): Primjerenost sadržaja socijalnopedagoških intervencija potrebama djece i mladih s poremećajima u ponašanju. *Pedagoška istraživanja*, 6(1-2). 9-28.

- Brauner, C.B., Stephens, C.B. (2006): Estimating the prevalence of early childhood serious emotional/behavioral disorders: challenges and recommendations. *Public Health Reports*, 121(3). 303-310.
- Davé, S., Nazareth, I., Senior, R., Sherr, L. (2008): A comparison of father and mother report of child behaviour on the Strengths and Difficulties Questionnaire. *Child Psychiatry & Human Development*, 39(4). 399-413.
- Engels, T.C., Andries, C. (2007): Feasibility of a family-focused intervention for the prevention of problem behavior in early adolescents. *Child & family behavior therapy*, 29(1). 71-79.
- Ferić, M. (2002): Preventivne intervencije usmjerene prema obitelji - pregled programa. *Kriminologija i socijalna integracija*, 10(1). 1-12.
- George, D., Mallery, M. (2010): *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*. Boston: Pearson.
- Gimpel Peacock, G., Collett, B.R. (2010): *Collaborative Home/School Interventions. Evidence-Based Solutions for Emotional, Behavioral, and Academic Problems*. New York: The Guilford Press.
- Glascoe, F.P. (2000): Evidence-based approach to developmental and behavioural surveillance using parents' concerns. *Child: Care, Health and Development*, 26(2). 137-149.
- Glascoe, F.P., Kevin P. (2011): Detecting children with developmental behavioral problems: The value of collaborating with parents. *Psychological Test and Assessment Modeling*, 53(2). 258-279.
- Gritti, A., Bravaccio, C., Signoriello, S., Salerno, F., Pisano, S., Catone, G., Gallo, C., Pascotto, A. (2014): Epistemological study on behavioural and emotional problems in developmental age: prevalence in a sample of Italian children, based on parent and teacher reports. *Italian Journal of Pediatric*, 40(19), doi:10.1186/1824-7288-40-19.
- Herrenkohl, T.I., Hemphill, S.A., Mason, W.A., Toumbourou, J.W., Catalano, R.F. (2012): Predictors and responses to the growth in physical violence during adolescence: A comparison of students in Washington State and Victoria, Australia. *American Journal of Orthopsychiatry*, 82(1). 41-49.
- Koller-Trbović, N. i Žižak, A. (2012): Problemi u ponašanju djece i mladih i odgovori društva: višestruke perspektive. *Kriminologija i socijalna integracija*, 20(1). 49-62.
- Koller-Trbović, N., Žižak, A. (2005): *Participacija korisnika u procesu procjene potreba i planiranja intervencija*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Koller-Trbović, N., Žižak, A., Jeđud Borić, I. (2011): *Standardi za terminologiju, definiciju, kriterije i način praćenja pojave poremećaja u ponašanju djece i mladih*. Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
- Kranželić, V. (2015): Model rane odgojno-obrazovne intervencije u osnovnoj školi: analiza zajedničkih elemenata školskih planova podrške učenicima s problemima u ponašanju. U: Bouillet, D., ur.: *Razvoj modela rane odgojno-obrazovne intervencije u osnovnoj školi: od ideje do evaluacije*. Zagreb: Forum za slobodu odgoja, 131-137.
- Kumpfer, K.L., Alvarado, R., Smith, P., Bellamy, N. (2002): Cultural sensitivity and adaptation in family-based prevention interventions. *Prevention Science*, 3(3). 241-246.
- Kumpulainen, K., Räsänen, E., Henttonen, I., Moilanen, I., Piha, J., Puura, K., Tamminen, T., Almqvist, F. (1999): Children's behavioural/emotional problems: a comparison of parents' and teachers'

- reports for elementary school-aged children. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 8(Suppl 4): S41. doi:10.1007/BF03159641.
- Mahoney, G., Wiggers, B. (2007): The role of parents in early intervention: implicators for social work. *Children Schools*, 29(1). 7-15. doi: 10.1093/sc/29.1.7.
- Okvir nacionalnoga standarda kvalifikacija za učitelje u osnovnim i srednjim školama (2016). Nacionalno vijeće za odgoj i obrazovanje. http://nvo.hr/?page_id=391 (posjećeno 28. studenog 2016. godine)
- Salari, R., Wells, M.B., Sarkadi, A. (2014): Child behaviour problems, parenting behaviours and parental adjustment in mothers and fathers in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health*, 42(7). 547-553. doi: 10.1177/1403494814541595
- Sourander, A., Helstelä, L., Helenius, H. (1999): Parent-adolescent agreement on emotional and behavioural problems. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 34(12). 657-663.
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije. Narodne novine 124/2014.
- Tabachnick, B.G., Fidell, L.S. (2001). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Allyn and Bacon.
- Treutler, C. M., Epkins, C. C. (2003): Are discrepancies among child, mother, and father reports on children's behaviour related to parents' psychological symptoms and aspects of parent-child relationships?. *Journal of abnormal child psychology*, 31(1). 13-27.
- Van der Meer, M., Dixon, A., Rose, D. (2008): Parent and child agreement on reports of problem behaviour obtained from a screening questionnaire, the SDQ. *European child & adolescent psychiatry*, 17(8). 491-497.
- Van Roy, B., Groholt, B., Heyerdahl, S., Clench-Aas, J. (2010): Understanding discrepancies in parent-child reporting of emotional and behavioural problems: Effects of relational and socio-demographic factors. *BMC psychiatry*, 10(1). 56. doi: 10.1186/1471-244X-10-56.
- Wahlsten, V.S., Ahmad, A., von Knorring, A.L. (2002): Do Kurdistanian and Swedish parents and children differ in their rating of competence and behavioural problems?. *Nordic Journal of Psychiatry*, 56(4). 279-283.